

dicamus; gaudet. Narramus quemadmodum gestum sit; exultat et triumphat; et benedicebat tibi, qui potens es ultra quam petimus aut intelligimus facere¹, quia tanto amplius sibi a te concessum de me videbat quam petere solebat miserabilibus flebilibusque gemitibus. Convertisti enim me ad te, ut nec uxorem quærerem, nec aliquam spem sæculi hujus, stans in ea regula fidei in qua me ante tot annos ei revelaveras. Et convertisti luctum ejus in gaudium² multo uberius quam voluerat, et multo charius atque castius quam de nepotibus carnis meæ requirebat.

¹ Ephes. iii, 20. — ² Psal. xxix, 12.

LIBER IX.

DICIT DE CAPTO A SE CONSILIO RHETORICÆ PROFESSIONEM ABICIENDI, NON TAMEN ANTEQUAM VINDEMIALIUM FERIARUM, QUOD PROXIME INSTABAT, TEMPUS ADVENISSET. TUM DE SUO IN VERECUNDI AMICI VILLAM SECESSU, DE SUO BAPTISMATE, AC DE MONNICÆ MATRIS VIRTUTIBUS ATQUE ORITU, QUI BAPTIZATO IPSO INCIDIT IN EUNDEM HUNCCE ANNUM, ÆTATIS VIDELICET AUGUSTINI TRIGESIMUM-TERTIUM.

CAPUT I.

Laudat Dei bonitatem agnoscens suam miseriam.

I. O DOMINE, ego servus tuus, ego servus tuus, et filius ancillæ tuæ. Disrupisti vincula mea, tibi sacrificabo sacrificium laudis¹. Laudet te cor meum et lingua mea, et omnia ossa mea dicant: « Domine, quis similis tibi? » Dicant et responde mihi, et « Dic animæ meæ: Salus tua ego » sum². » Quis ago, et qualis ego? Quid non mali aut facta mea; aut si non facta, dicta mea: aut si non dicta, voluntas mea fuit? Tu autem, Domine, bonus et misericors, et dextera tua respiciens profunditatem mortis meæ, et a fundo cordis mei exhauriens abyssum corruptionis. Et hoc erat totum nolle quod volebam, et velle quod volebas. Sed ubi erāt tam annoso tempore, et de quo imo

¹ Psal. cxv, 16, 17. — ² Id. xxxiv, 3 et 10.

altoque secreto evocatum est in momento liberum arbitrium meum, quo subderem cervicem leni jugo tuo, et humeros levi sarcinae tuae¹. Christe Jesu, adjutor meus et redemptor meus? Quam suave mihi subito factum est carere suavitatibus nugarum! et quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas a me, vera tu et summa suavitas, ejiciebas et intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni et sanguini: omni luce clarior, sed omni secreto interior; omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi, et acquirendi, et volutandi atque scalpendi scabiem libidinum; et garriebam tibi claritati meae; et divitiis meis, et saluti meae, Domino Deo meo.

~~~~~

CAPUT II.

Deserere rhetorices professionem differt usque ad vindemiales ferias.

II. Et placuit mihi in conspectu tuo non tumultuose abripere, sed leniter subtrahere ministerium linguae meae nundinis loquacitatis, ne ulterius pueri meditantes non legem tuam, non pacem tuam, sed insanias mendaces et bella forensia, mercarentur ex ore meo arma furori suo. Et opportune jam paucissimi dies supererant ad vindemiales ferias, et statui tolerare illos ut solemniter abscederem, et redemptus a te jam non redirem venalis. Consi-

¹ Matth. xi, 30.

lium ergo nostrum erat coram te; coram hominibus autem, nisi nostris, non erat. Et convenerat inter nos ne passim cuiquam effunderetur; quanquam tu nobis a convalle plorationis ascendentibus¹, et cantantibus canticum graduum, dederas sagittas acutas, et carbones vastatores adversus linguam subdolam², velut consulendo contradicentem, et, sicut cibum assolet amando consumentem.

III. Sagittaveras tu cor nostrum charitate tua, et gestabamus verba tua transfixa visceribus; et exempla servorum tuorum, quos de nigris lucidos, et de mortuis vivos feceras, congesta in sinum cogitationis nostrae urebant et absumebant gravem torporem, ne in ima vergeremus; et accendebant nos valide, ut omnis ex lingua subdola contradictionis flatus inflammare nos acrius posset, non extinguere. Verumtamen quia propter nomen tuum, quod sanctificasti per terras, etiam laudatores utique haberet votum et propositum nostrum, jactantiae simile videbatur non opperiri tam proximum feriarum tempus, sed de publica professione atque ante oculos omnium sita ante discedere, ut conversa in factum meum ora cunctorum intuentium, quam vicinum vindemialem diem praevenerim, multa dicerent, quod quasi appetissem magnus videri. Et quo mihi erat istud, ut putaretur et disputaretur de animo meo, et blasphemaretur bonum nostrum?

IV. Quin etiam quod ipsa aetate litterario labori nimio pulmo meus cedere coeperat, et difficulter trahere suspiria, doloribusque pectoris testari se saucium, vocemque clariorem productionemve recusare, primo perturbaverat me, quia magisterii illius sarcinam pene jam necessitate deponere cogebat, aut si curari et convalescere potuissem, certe intermittere. Sed ubi plena voluntas vacandi, et videndi quoniam tu es Dominus, oborta mihi

¹ Psal. lxxxiii, 6, 7. — ² Id. cxix, 3-5.

est atque firmata; nosti, Deus meus, etiam gaudere cœpi, quod hæc quoque suberat non mendax excusatio, quæ offensionem hominum temperaret, qui propter liberos suos me liberum esse nunquam volebant. Plenus igitur tali gaudio tolerabam illud intervallum temporis, donec decurreret: nescio utrum vel viginti dies erant, sed tamen fortiter tolerabantur, quia recesserat cupiditas quæ mecum solebat ferre grave negotium, et ego premendus remanseram, nisi patientia succederet. Peccasse me in hoc quisquam servorum tuorum fratrum meorum dixerit, quod jam pleno corde militia tua, passus me fuerim vel una hora sedere in cathedra mendacii. At ego non contendo. Sed tu, Domine misericordissime, nonne et hoc peccatum cum cæteris horrendis et funereis in aqua sancta ignovisti et remisisti mihi?

CAPUT III.

Verecundus concedit illi rus suum.

V. MACERABATUR anxietudine Verecundus de isto nostro bono, quod propter vincula sua, quibus tenacissime tenebatur, deserere se nostro consortio videbat, nondum Christianus conjuge fideli; ea ipsa tamen arctiore præ cæteris compede, ab itinere quod aggressi eramus retardabatur. Nec Christianum esse alio modo se velle dicebat quam illo quo non poterat. Benigne sane obtulit, ut quandiu ibi essemus, in rure ejus essemus. Retribues illi, Domine, in resurrectione justorum, quia jam ipsam sortem retribuisti ei. Quamvis enim absentibus nobis, cum Romæ

jam essemus, corporali ægritudine correptus, et in ea Christianus et fidelis factus, ex hac vita emigravit: ita misertus es non solum ejus, sed etiam nostri, ne cogitantes egregiam erga nos amici humanitatem, nec eum in grege tuo numerantes, dolore intolerabili cruciaremur. Gratias tibi, Deus noster, tui sumus, indicant hortationes et consolationes tuæ: fidelis promissor, reddes Verecundo pro rure illo ejus Cassiciaco, ubi ab æstu sæculi requievimus in te, amoenitatem sempiternæ virentis paradisi tui, quoniam dimisisti ei peccata super terram, in monte incaseato, monte tuo, monte uberi¹

VI. Angebatur ergo tunc ipse; Nebridius autem collætabatur. Quamvis enim et ipse nondum Christianus in illam foveam perniciosissimi erroris inciderat, ut Veritatis Filii tui carnem phantasma crederet, tamen inde emergens sic sibi erat, nondum ullis Ecclesiæ tuæ sacramentis imbutus, sed inquisitor ardentissimus veritatis. Quem non multo post conversionem nostram et regenerationem per baptismum tuum, ipsum etiam fidelem catholicum castitate perfecta atque continentia tibi servientem in Africa apud suos, cum tota domus ejus per eum Christiana facta esset, carne solvisti, et nunc ille vivit in sinu Abraham. Quidquid illud est quod illo significatur sinu (6), ibi Nebridius meus vivit, dulcis amicus meus, tuus autem, Domine, adoptivus ex liberto filius, ibi vivit. Nam quis alius tali animæ locus? Ibi vivit, unde me multa interrogabat homuncionem inexpertum. Jam non ponit aurem ad os meum, sed spiritale os ad fontem tuum, et bibit quantum potest sapientiam pro aviditate sua sine fine felix. Nec sic eum arbitror inebriari ex ea, ut obliviscatur mei, cum tu, Domine, quem potat ille, nostri sis memor. Sic ergo eramus Verecundum consolantes tristem, salva amicitia, de tali

¹ Psal. LXVII, 16.

conversione nostra; et exhortantes ad fidem gradus sui, vitæ scilicet conjugalis: Nebridium autem opperientes quando sequeretur, quod de tam proximo poterat, et erat jam jamque facturus: cum ecce evoluti sunt dies illi tandem, nam longi et multi videbantur præ amore libertatis otiosæ, ad cantandum de medullis omnibus: « Tibi dixit » cor meum: Quæsivi vultum tuum; vultum tuum, Domine, requiram¹. »

CAPUT IV.

Libri apud Cassiciacum scripti. Epistolæ ad Nebridium, quibus divinitus gratis perfusus, et quam vivo pietatis sensu, dum Psalmos evoluit. Accerimo dolore dentium subito liberatur.

VII. Et venit dies in quo etiam actu solverer a professione rhetorica, unde jam cogitatu solutus eram. Et factum est, et erui linguam meam, unde jam erueras cor meum, et benedicebam tibi gaudens, profectus in villam cum meis omnibus. Ibi quid egerim in litteris, jam quidem servientibus tibi, sed adhuc superbiæ scholam tanquam in pausatione anhelantibus², testantur libri disputati cum præsentibus, et cum ipso me solo coram te: quæ autem cum absente Nebridio, testantur Epistolæ. Et quando mihi sufficiat tempus commemorandi omnia magna erga nos beneficia tua in illo tempore, præsertim ad alia

¹ Psal. xxvi, 8. — ² Ad illud Augustinus alludit, quod accidit fugientibus, qui cum primum pausant, aliquandiu anhelant. Libri porro quos hic dicit in villa scriptos, ii sunt qui recensentur in lib. I Retract. cap. 1-4.

majora properanti? Revocat enim me recordatio mea, et dulce mihi fit, Domine, confiteri tibi quibus internis me stimulis perdomueris, et quemadmodum me complanaveris humiliatis montibus et collibus cogitationum mearum, et tortuosa mea direxeris, et aspera lenieris, quoque modo ipsum etiam Alypium fratrem cordis mei subegeris nomini unigeniti tui Domini et Salvatoris nostri Jesu Christi, quod primo dedignabatur inseri litteris nostris. Magis enim eas volebat redolere gymnasiorum cedros quas jam contrivit Dominus, quam salubres herbas ecclesiasticas adversas serpentibus.

VIII. Quas tibi, Deus meus, voces dedi, cum legerem Psalmos David, cantica fidelia, et sonos pietatis excludentes turgidum spiritum, rudis in germano amore tuo, catechumenus in villa cum catechumeno Alypio feriat, matre adhærente nobis muliebri habitu, virili fide, anili securitate, materna charitate, Christiana pietate? Quas tibi voces dabam in Psalmis illis, et quomodo in te inflammabar ex eis, et accendebar eos recitare si possem toto orbe terrarum, adversus typhum generis humani. Et tamen toto orbe cantantur, et non est qui se abscondat a calore tuo. Quam vehementi et acri dolore indignabar Manichæis, et miserabar eos rursus, quod illa sacramenta, illa medicamenta nescirent: et insani essent ad verus antidotum quo sani esse potuissent. Vellem ut alicubi juxta essent tunc, et me nesciente quod ibi essent, intuerentur faciem meam, et audirent voces meas, quando legi quartum Psalmum, in illo tunc otio, quid de me fecerit ille Psalmus. « Cum invocarem, exaudivit me Deus justitiæ meæ: in tribulatione » dilatasti mihi: miserere mei, Domine, et exaudi orationem meam¹. » Audirent, ignorante me utrum audi-

¹ Explicatio Psalmi quarti: *Cum invocarem.*

rent, ne me propter se illa dicere putarent, quæ inter hæc verba dixerim. Quia et revera nec ea dicerem, nec sic ea dicerem, si me ab eis audiri viderique sentirem: nec, si dicerem, sic acciperent quomodo mecum et mihi coram te de familiari affectu animi mei.

IX. Inhorruï timendo, ibidemque inferbui sperando et exultando in tua misericordia, Pater. Et hæc omnia exhibant per oculos meos et vocem meam, cum conversus ad nos Spiritus tuus bonus ait nobis: « Filii hominum, quousque graves corde? Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? » Dilixeram enim vanitatem, et quæsieram mendacium. Et tu, Domine, jam magnificaveras sanctum tuum, suscitans eum a mortuis, et collocans ad dexteram tuam¹, unde mitteret ex alto promissionem suam Paracletum Spiritum veritatis²: et miserat eum jam³, sed ego nesciebam. Miserat eum, quia jam magnificatus erat, resurgens a mortuis, et ascendens in coelum. Ante autem Spiritus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat clarificatus⁴: et clamabat prophetia: « Quousque graves corde? Ut quid diligitis vanitatem, et quæritis mendacium? Et scitote quoniam Dominus magnificavit Sanctum suum. » Clamat: « Quousque, » clamat: « Scitote. » Et ego tandiu nesciens vanitatem dilexi, et mendacium quæsivi; et ideo audivi et contremui, quoniam talibus dicitur qualem me fuisse reminiscebar. In phantasmatibus⁵ enim quæ pro veritate tenueram, vanitas erat et mendacium. Et insonui multa graviter et fortiter in dolore recordationis meæ. Quæ utinam audissent qui adhuc usque diligunt vanitatem et quærunt mendacium. Forte conturbarentur,

¹ Marc. xvi, 19. — ² Joan. xiv, 16. 17. — ³ Act. ii, 1-4. — ⁴ Joan. vii, 39. — ⁵ Augustinus in hujus operis lib. iii, cap. 6, phantasias vocat eorum quæ omnino non sunt corporum imagines, quasi ipse Manichæis olim adherens pro veritate amplexabatur.

et evomissent illud; et exaudires eos, cum clamarent ad te: quoniam vera morte carnis mortuus est pro nobis, qui te interpellat pro nobis.

X. Legebam: « Irascimini, et nolite peccare. » Et quomodo movebar, Deus meus, qui jam didiceram irasci mihi de præteritis, ut de cætero non peccarem? Et merito irasci, quia non alia natura gentis tenebrarum de me peccabat, sicut dicunt qui sibi non irascuntur, et thesaurizant sibi iram in die iræ et revelationis justi judicii tui¹. Nec jam bona mea foris erant, nec oculis carnis in isto sole quærebantur. Volentes enim gaudere forinsecus facile evanescent; et effunduntur in ea quæ videntur et temporalia sunt; et imagines eorum famelica cogitatione lambunt. Et o si fatigentur inedia, et dicant: « Quis ostendet nobis bona? » Et dicamus, et audiant: « Signatum est in nobis lumen vultus tui, Domine. » Non enim lumen nos sumus quod illuminat omnem hominem², sed illuminamur a te, ut qui fuimus aliquando tenebræ, simus lux in te³. O si viderent internum æternum, quod ego quia gustaveram, frendebam, quoniam non eis poteram ostendere, si afferrent ad me cor in oculis suis foris a te, et dicerent: « Quis ostendet nobis bona? » Ibi enim ubi mihi iratus eram intus in cubili, ubi compunctus eram, ubi sacrificaveram mactans vetustatem meam, et inchoata meditatione renovationis meæ sperans in te, ibi mihi dulcescere cœperas et dederas lætitiā in corde meo. Et exclamabam legens hæc foris, et agnoscens intus; nec volebam multiplicari terrenis bonis, devorans tempora, et devoratus temporibus, cum haberem in æterna simplicitate aliud frumentum et vinum et oleum.

XI. Et clamabam in consequenti versu clamore alto cordis mei: « O in pace! o in idipsum! » o quid dixit:

¹ Rom. ii, 5. — ² Joan. i, 9. — ³ Ephes. v, 8.

« Obdormiam et somnum capiam! » Quoniam quis resistet nobis, cum fiet sermo qui scriptus est: « Absorpta est mors in victoriam¹? » Et tu es idipsum valde qui non mutaris; et in te requies obliviscens laborum omnium, quoniam nullus alius tecum nec ad alia multa adipiscenda quæ non sunt quod tu; sed: « Tu, Domine, singulariter in » spe constituisti me. » Legebam et ardebam; nec inveniebam quid facerem surdis mortuis, ex quibus fueram pestis, latrator amarus et cæcus adversus litteras de melle cœli melleas, et de lumine tuo luminosas: et super inimicis Scripturæ hujus tabescebam.

XII. Quando recordabor omnia dierum illorum feriarum? Sed nec oblitus sum, nec silebo flagelli tui asperitatem, et misericordiæ tuæ mirabilem celeritatem. Dolo-
 re dentium tunc excruciabas me; et cum in tantum ingravesceret ut non valerem loqui, ascendit in cor meum admonere omnes meos qui aderant, ut deprecarentur te pro me, Deum salutis omnimodæ. Et scripsi hoc in cera, et dedi ut eis legeretur. Mox ut genua supplici affectu fiximus, fugit dolor ille. Sed quis dolor, aut quomodo fugit? Expavi, fateor, Domine meus, Deus meus, nihil enim tale ab ineunte ætate expertus fueram. Et insinuati sunt mihi in profundo nutus tui: et gaudens in fide laudavi nomen tuum. Et ea fides me securum esse non sinebat de præteritis peccatis meis, quæ mihi per baptismum tuum remissa nondum erant.

¹ 1 Cor. xv, 54.

CAPUT V.

Ambrosium consulit quid legendum.

XIII. RENUNTIAVI peractis vindemialibus, ut scholasticis suis Mediolanenses venditorem verborum alium providerent, quod et tibi ego servire delegissem, et illi professioni præ difficultate spirandi ac dolore pectoris non sufficerem. Et insinuavi per litteras antistiti tuo, viro sancto Ambrosio pristinos errores meos, et præsens votum meum, ut moneret quid potissimum mihi de libris tuis legendum esset, quo percipiendæ tantæ gratiæ paratior aptiorque fierem. At ille jussit Isaïam prophetam; credo, quod præ cæteris Evangelii revocationisque Gentium sit prænuntiator apertior. Verumtamen ego primam hujus lectionem non intelligens, totumque talem arbitrans, distuli repetendum exercitior in dominico eloquio.

CAPUT VI.

Mediolani baptizatur cum Alypio et Adeodato.

XIV. INDE ubi tempus advenit, quo me nomen dare oporteret, relicto rure, Mediolanum remeavimus. Placuit et Alypio renasci in te mecum, jam induto humilitate sacramentis tuis congrua, et fortissimo domitori corporis,

usque ad Italicum solum glaciale nudo pede obtendum insolito ausu. Adjunximus etiam nobis puerum Adeodatum ex me natum carnaliter de peccato meo. Tu bene feceras eum. Annorum erat ferme quindecim, et ingenio præveniebat multos graves et doctos viros. Munera tua tibi confiteor, Domine Deus meus, creator omnium, et multum potens reformare nostra deformia, nam ego in illo puero præter delictum nihil habebam. Quod enim enutriebatur a nobis in disciplina tua, tu inspiraveras nobis, nullus alius: munera tua tibi confiteor. Est liber noster qui inscribitur de Magistro: ipse ibi mecum loquitur. Tu scis illius esse sensa omnia quæ inseruntur ibi ex persona collocutoris mei, cum esset in annis sexdecim. Multa ejus alia mirabilia expertus sum. Horreri mihi erat illud ingenium, et quis præter te talium miraculorum opifex? Cito de terra abstulisti vitam ejus, et securior eum recorder, non timens quidquam pueritiæ, nec adolescentiæ, nec omnino homini illi. Sociavimus eum coævum nobis in gratia tua, educandum in disciplina tua, et baptizati sumus, et fugit a nobis sollicitudo vitæ præteritæ. Nec satiabar illis diebus dulcedine mirabili, considerare altitudinem consilii tui super salutem generis humani. Quantum flevi in hymnis et canticis tuis, suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acriter! Voces illæ influebant auribus meis, et eliquabatur veritas in cor meum, et exestuabat inde affectus pietatis, et currebant lacrymæ, et bene mihi erat cum eis.

CAPUT VII.

Ecclesiastici cantus institutio Mediolani. Inventio corporum sanctorum Protasii et Gervasii.

XV. Non longe cœperat Mediolanensis Ecclesia genus hoc consolationis et exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus et cordibus. Nimirum annus erat, aut non multo amplius, cum Justina Valentiniani regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum episcopo suo, servo tuo. Ibi mater mea, ancilla tua, sollicitudinis et vigiliarum primas tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidi a calore Spiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc hymni et psalmi ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mœroris tædio contabesceret, institutum est; et ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac pene omnibus gregibus tuis, et per cætera orbis imitantibus.

XVI. Tunc memorato antistiti tuo per visum aperuisti, quo loco laterent Martyrum corpora Protasii et Gervasii, quæ per tot annos incorrupta in thesauro secreti tui recondideras, unde opportune promeres ad coërcendam rabiem foemineam, sed regiam. Cum enim propalata et effossa digno cum honore transferrentur ad Ambrosianam basilicam, non solum quos immundi vexabant spiritus, confessis eisdem dæmonibus sanabantur, verum etiam quidam plures annos cæcus civis civitatisque notissimus,

cum populi tumultuantis lætitiæ causam quæsisset atque audisset, exilivit, eoque se ut duceret, suum ducem rogavit. Quo perductus impetravit admitti, ut sudario tangeret feretrum pretiosæ in conspectu tuo mortis sanctorum tuorum¹. Quod ubi fecit, atque admovit oculis, confestim aperti sunt. Inde fama discurrens, inde laudes tuæ ferventes lucentes, inde illius² inimicæ animus etsi ad credendi sanitatem non ampliatus, a persecuendi tamen furore compressus est. Gratias tibi, Deus meus. Unde et quo duxisti recordationem meam, ut hæc etiam confiterer tibi quæ magna oblitus præterieram? Et tamen tunc cum ita fragraret odor unguentorum tuorum, non currebamus post te³, et ideo plus flebam inter cantica hymnorum tuorum, olim suspirans tibi, et tandem respirans, quantum patet aura in domo fœnea.

CAPUT VIII.

Evodii conversio. Matris obitus, ejusque a teneris annis educatio.

XVII. QUI habitare facis unanimes in domo⁴, conso-
ciasti nobis et Evodium juvenem ex nostro municipio. Qui cum agens in rebus militaret, prior nobis ad te conversus est et baptizatus, et relicta militia sæculari, accinctus in tua. Simul eramus, simul habitaturi placito sancto. Quærebat quisnam locus nos utilius haberet servientes tibi; pariter remeabamus in Africam. Et cum apud ostia Tiberina essemus, mater defuncta est. Multa

¹ P. al. cxv, 15. — ² Justinæ. — ³ Cant. 1, 3. — ⁴ Psal. LXVII, 7.

prætereo, quia multum festino. Accipe confessiones meas et gratiarum actiones, Deus meus, de rebus innumerabilibus etiam in silentio. Sed non præteribo quidquid mihi anima parturit de illa famula tua, quæ me parturivit, et carne ut in hanc temporalem, et corde ut in æternam lucem nascerer. Non ejus, sed tua dicam dona in ea, neque enim se ipsam fecerat aut educaverat se ipsam. Tu creasti eam, nec pater nec mater sciebat qualis ex eis fieret. Et erudivit eam in timore tuo virga Christi tui, regimen unici Filii tui in domo fidei, bono membro Ecclesiæ tuæ. Nec tantam erga suam disciplinam diligentiam matris prædicabat, quantam famulæ cujusdam decrepitæ, quæ patrem ejus infantem portaverat, sicut dorso grandiuscularum puellarum parvuli portari solent. Cujus rei gratia et propter senectam ac mores optimos in domo Christiana satis a dominis honorabatur. Unde etiam curam dominicarum filiarum commissam sibi diligenter gerebat, et erat in eis coercendis, cum opus esset, sancta severitate vehemens, atque in docendis sobria prudentia. Nam eas præter illas horas quibus ad mensam parentum moderatissimealebantur, etiamsi exardescerent siti, nec aquam bibere sinebat, præcavens consuetudinem malam, et addens verbum sanum. « Modo aquam bibitis, quia in potestate » vinum non habetis; cum autem ad maritos veneritis, » factæ dominæ apothecarum et cellariorum, aqua sor- » debit, sed mos potandi prævalebit. » Hac ratione præcipiendi et auctoritate imperandi frenabat aviditatem tenerioris ætatis, et ipsam puellarum sitim formabat ad honestum modum, ut jam nec liberet quod non deceret.

XVIII. Et surrepserat tamen, sicut mihi filio famula tua narrabat, surrepserat ei vinolentia. Nam cum de more tanquam puella sobria juberetur a parentibus de cuppa vinum depromere, submisso poculo qua desuper patet,